

findes ingen forskning eller vurdering af mulige klientelismetræk i det danske samfund og politiske system; mærkeligt nok, det danske folkevid kender ellers mange fortællinger om hvordan held og lykketræf kan sættes i forbindelse med partiloyalitet.

Ifølge Lise Togeby (1992, side 15) er det kun arbejdernes aftagende lyst til at være partiorganiseret og svækkelsen af socialdemokratiet som kræver en særlig forklaring. (Jørgen Goul Andersen, Politisk deltagelse 1993 s. 56 har samme vurdering). Det almindelige fald i partimedlemskab forklarer hun ud fra demografiske og uddannelsesmæssige faktorer. Med hensyn til arbejdernes demobilisering i form af partimedlemskab, mener Togeby, at man kan pege på nogle kulturelt-strukturelle faktorer. Der er ændringerne i bolig mønsteret, som har betydet, at de gamle arbejderkvarterer er forsvundet eller blevet stærkt fortyndede; arbejdere bor nu oftest sammen med funktionærerne i forstæderne, og deres børn går i de samme skoler og sparker til den samme fodbold. En særlig afgrænset arbejderkultur har ikke længere grobund. I modsætning til f.eks. det svenske socialdemokrati opdagede det danske først hvad der var ved at ske, mener hun.

D) individuelle overvejelser:

Modellen forudsætter, at vælgere/partimedlemmer foretager rationelle valg om at blive partimedlemmer eller forblive partimedlemmer på baggrund af deres individuelle situation, deres forventninger, holdninger, følelser, interesser som igen afgrænses af strukturelle forhold. »Hvorfor skal man egentlig være medlem af et politisk parti?«, spørger Jørgen Elklit (1991, side 68), og svaret hænger i luften. Elklit beklager, at der ikke er foretaget større repræsentative undersøgelser af partimedlemmers motiver til at være partimedlemmer. I ovennævnte artikel opstiller han dog en tentativ opregning af cost-benefitkalkuler (pull og push-faktorer), hvoraf nogle synes at blive bekræftet i Sensor/Jyllands-Postens vælgeranalyse fra 1990. Her konfirmeres partimedlemmer (fordelt på »stabile« og på dem der overvejer udmeldelse) og andre vælgere (fordelt på »stabile« og dem der overvejer indmeldelse) med spørgsmål formet som påstande om partier og partimedlemskab, men materialet er for mangtydigt til at konkludere sikkert på.

Af vælgerundersøgelser i 1987 og 1990 (Sensor) er partimedlemmer fordelt på de sædvanlige køns- og aldersvariable. Det fremgår af mænd er i overtal, men at der findes en udjævningstendens mellem kønnene (*Lise Togeby: Politiseringen af kvinder og af kvindespørgsmålet, I: Jørgen Elklit og Ole Tonsgaard (red): To folketingsvalg vælgerholdninger og vælgeradfærd i 1987 og 1988 – Politica, 1989*). For begge køn er aldersgrupperne over 49 år stærkest repræsenteret, hvilket hovedsageligt er en periodisk effekt af det almindelige fald i partimedlemskab og de unges manglende rekruttering.

I Medborgerskabsundersøgelsen giver Goul Andersen en tolkning af denne og tidligere undersøgelser (Ole P. Kristensen 1989): Den tidligere undersøgelse beskæftigede sig med, hvorfor folk meldte sig ud af partierne og den overvejende årsag var passivitet, manglende interesse, tid og lign. Det tolkes således, at det store dyk i medlemstallet skyldtes, at de passive forlod partierne. I 1990 spurgtes ikke-medlemmer, hvorfor de ikke meldte sig ind og de hyppigste svar var »Vil tage stilling fra sag til sag« og manglende tid. Som nævnt er det gennemgående træk ikke utilfredshed eller mistilid til partierne, men andre interesser. (Goul Andersen, Politisk deltagelse 1993).

En undersøgelse af socialdemokratiske partimedlemmer i Herlev (*Eggert Pedersen (red): Idealer og realiteter i en vælgerforening – SOC, 1977*), bestyrker opfattelsen af, at medlemskab er et resultat af en opvejning af pro et contra faktorer. Det sandsynliggøres endvidere at tidligere var den »sociale arv« en meget vigtig enkeltfaktor for partimedlemskab af Socialdemokratiet »en livsstil, der gives videre fra generation til generation« (side 7), mens det nu understreges, at partimedlemskab er et resultat af en selvstændig beslutning. Der er 40 % der angiver, at de har overvejet at melde sig ud. I Herlev går utilfredsheden på en generel misfornøjelse med, at partiet er for »højreorienteret« og for positivt til EF. Den organisatoriske analyse af partiforeningen viser en ekstrem pyramidestruktur, hvor al foreningsaktivitet og styring forestås af en meget lille ledergruppe og hvor næsten al kommunikation går nedad i systemet; fra parti til partiforening, fra partiforening til partimedlem. Kun 1 % af medlemmerne er under 25 år.

Elklits (1991, side 75) konklusion er, at »vælgernes kalkuler vedrørende fordele og ulemper ved partimedlemskab får dem ikke til